

Ю. В. Кернякевич-Танасійчук,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри трудового, екологічного та аграрного права
(Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника)

КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧА ПОЛІТИКА ТА ПЕНІТЕНЦІАРНА ПОЛІТИКА: СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ

Політика по боротьбі зі злочинністю включає в себе комплекс заходів від профілактики і запобігання злочинів до виконання покарань. Кримінально-виконавча політика є кінцевим етапом в механізмі боротьби зі злочинністю.

Кримінально-виконавчу політику часто називають політикою у сфері виконання покарань, виправно-трудовою політикою, пенітенціарною політикою, тюремною політикою тощо.

Розкриваючи зміст понять «кримінально-виконавча політика» та «пенітенціарна політика», можна зробити висновок, що ці поняття не є тотожними.

Як слушно зазначають В. Коваленко та О. Колб, якщо проаналізувати чинне кримінально-виконавче законодавство України як нормативно-правовий вияв політики у сфері виконання покарань, то слід констатувати, що його зміст не є тотожним з пенітенціарною політикою, а отже це варто врахувати у різних аспектах кримінально-виконавчої діяльності, включаючи її наукову складову [1, с. 263].

Кримінально-виконавча політика – це напрям діяльності державних і громадських органів у галузі виконання кримінальних покарань [2, с. 8].

Кримінально-виконавча політика, будучи складовою загальної політики у сфері боротьби зі злочинністю, на підставі норм кримінального права визначає основні напрями правотворчої діяльності держави і правозастосовчої діяльності відповідних державних органів у сфері реалізації кримінального покарання [3].

Тобто кримінально-виконавча політика охоплює діяльність державних і громадських органів, що стосується виконання всієї системи покарань, визначеної Кримінальним кодексом України.

Визначаючи зміст поняття «пенітенціарна політика», необхідно звернути увагу на етимологію поняття «пенітенціарний». Так, у словнику іншомовних слів під цим поняттям розуміється той, що стосується покарання, головним чином кримінального [4, с. 511].

Г. О. Радов під пенітенціарною політикою розумів самостійну галузь державно-правової діяльності уповноважених на те суб'єктів соціального управління з визначення обов'язкових до виконання ідей, принципів, доктринальних положень, установок, вимог, цілей і завдань у сфері забезпечення каяття осіб, які відбувають покарання у виді позбавлення волі, що відповідали б законам і закономірностям соціалізованої особистості, збалансовано забезпечували задоволення законних прав та інтересів людини, громадянина, суспільства і держави [5, с. 12–13].

Г. О. Радов у своїх дослідженнях навіть пропонував поняття «кримінально-виконавча політика» замінити на «пенітенціарну політику», розмежовуючи ці поняття. У підготовленій ним доктринальній моделі Закону «Про пенітенціарну систему України» він обґрунтував основні форми, методи й засоби реалізації саме пенітенціарної, а не кримінально-виконавчої політики України [6, с. 11–52].

О. В. Романенко вважає, що пенітенціарна політика – це система офіційних положень, в яких визначаються принципи, цілі, завдання і форми діяльності суб'єктів соціального управління в сфері виконання покарань, пов'язаних з ізоляцією від суспільства. Дана політика передбачає комплексне вирішення проблем реалізації пенітенціарної функції держави [5, с. 13]. А під пенітенціарною функцією вчений розуміє напрямок діяльності держави, покликаний забезпечити виконання кримінальних покарань, пов'язаних з ізоляцією від суспільства, створення умов для каяття засуджених, їх виправлення і ресоціалізації. За рахунок реалізації даної функції суспільство повинно отримати після відбування покарання безпечну і здатну до суспільного життя людину [7, с. 10].

На основі проаналізованого вище, можна зробити висновок, що пенітенціарна політика є вужчим поняттям, ніж кримінально-виконавча політика, оскільки визначає напрями діяльності щодо виконання покарань, пов'язаних з ізоляцією від суспільства. В свою чергу кримінально-виконавча політика є ширшим поняттям і охоплює не лише політику у сфері виконання покарань, пов'язаних з ізоляцією від суспільства (пенітенціарну політику), але й політику у сфері виконання покарань, не пов'язаних з ізоляцією від суспільства.

1. Коваленко В. Про проблеми використання в кримінально-виконавчому праві України деяких термінів і понять / В. Коваленко, О. Колб // Вісник Академії правових наук України. – 2010. – № 3. – С. 259–266.

2. Кримінально-виконавче право України (Загальна та Особлива частини): навч. посібник / О. М. Джу́жа, С. Я. Фаренюк, В. О. Корчинський та ін.; за заг. ред. О. М. Джу́жи. – 2-е вид. – К.: Юрінком Інтер, 2002. – 448 с.

3. Фріс П. Л. Основні напрями кримінально-виконавчої політики України на сучасному етапі державотворення / П. Л. Фріс, М. Б. Бучко // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2010. – № 1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lj.oa.edu.ua/articles/2010/n1/10fplsed.pdf>

4. Словник іншомовних слів / за ред. О. С. Мельничука. – К.: Головна редакція Української радянської енциклопедії, 1977. – 776 с.

5. Радов Г. О. Першочергові проблеми пенітенціарної політики України на сучасному етапі / Г. О. Радов // Проблеми пенітенціарної теорії та практики. – Бюлетень Київського інституту внутрішніх справ. – К.: РВВ КІВС, 1996. – С. 12–17.

6. Радов Г. О. Доктринальна модель Закону «Про пенітенціарну систему України» / Г. О. Радов // Проблеми пенітенціарної теорії і практики: Бюл. Київ. ін-ту внутр. справ. – К., 1997. – № 1 (2). – С. 11–52.

7. Романенко О. В. Пенітенціарна функція демократичної правової держави та роль громадянського суспільства в механізмі її реалізації: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / О. В. Романенко. – К., 2004. – 21 с.

Ю. І. Кіржецький,

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри інформаційних технологій
в діяльності ОВС та економічної безпеки

(Львівський державний університет внутрішніх справ)

М. С. Кіржецька,

асистент кафедри економіки підприємства та інвестицій
(Національний університет «Львівська політехніка»)

ЗАГРОЗИ ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Заходи забезпечення економічної безпеки національної економіки почали формуватися у США в 30-і роки ХХ ст., як можливості протидії загрозам, що були породжені світовою економічною кризою. Відповідні виклики сьогодні виникли і в Україні, а забезпечення економічної безпеки національної економіки є визначальним чинником незалежності України та запорукою зростання добробуту суспільства.

Підходи до розуміння сутності поняття «економічна безпека» змінювалися в залежності від зміни політичних та економічних концепцій управління державою. На початках, розуміння сутності економічної безпеки впливало із умов глобального військового протистояння соціалістичної і капіталістичної систем, тобто економічна безпека розглядалася як забезпечення життєздатності національних економік в умовах загрози зовнішнього втручання. Після розпаду СРСР поняття економічної безпеки трансформувалось у стан або механізми забезпечення конкурентоспроможності національних економік та її провідних галузей на міжнародному рівні.

Усі загрози економічній безпеці, у загальному, можуть бути поділені на такі, що впливають на погіршення стану функціонування національної економіки та відображаються падінням макроекономічних показників; та такі, що підвищують ступінь криміналізації економіки: наростання кримінально-тіньових впливів на внутрішньоекономічні процеси, виробництво і розподіл матеріальних благ і послуг.

До основних загроз, що підвищують ступінь криміналізації економіки можна віднести:

– хабарництво і корупцію – загрози, які породжуються хабарництвом і корупцією є чи не найвагомішими в Україні. За статистикою, Україна має одну з найрозвинутіших систем хабарництва та є лідером з поширення корупції у Європі. Хабарі присутні в усіх сферах життя та є підґрунтям для корупційних дій чиновників;

– відмивання грошей або легалізація доходів, отриманих злочинним шляхом. До доходів, які отримані злочинним шляхом, можна віднести корупцію, здринництво, терористичну діяльність, сутенерство, примусове «кришування» бізнесу або наркоторгівлю, контрабанду підакцизних товарів, корпоративну злочинність та інші шахрайства в підприємницькому середовищі. За своєю суттю відмивання грошей супроводжує будь-який злочин, мотивом якого є одержання доходу. Традиційно процес відмивання грошей складається з трьох етапів. На першому етапі (етап розміщення) відбувається розміщення незаконних доходів у фінансових інститутах. Другий етап (етап перетворення) полягає у